ВЕБИНАР ЗА ПРАКТИЧАРЕ И СТУДЕНТЕ

~~Међународни стандарди~~ заштите деце у ванредним и кризним ситуацијама

четвртак, 30 април 2020 у 17:00

Проф. др Невенка Жегарац

unicef

Vanredne i krizne situacije

Preteća stanja koja zahtevaju **urgentne akcije.**

Uspešne akcije sprečavaju eskalaciju u **katastrofe.**

KATASTROFA: ozbiljan poremećaj u funkcionisanju zajednice i društva sa obuhvatnim ljudskim, materijalnim, ekonomskim i ekološkim gubicima, koji nadilaze sposobnosti društa da reši situaciju uz raspoložive resurse i mehanizme.

Vrste nepogoda

DRUŠTVENE	rat, konflikt, bombardovanje, progon, teroristički napad
PRIRODNE	poplava, zemljotres, cunami, uragan, požar, vulkan, suša, lavina
TEHNOLOŠKE	industrijske, hemijske i nuklearne nesreće, eksplozije prirodnog gasa
ZDRAVSTVENE	početne zaraze, epidemije i pandemije
KOMBINACIJA	

Iskustvo

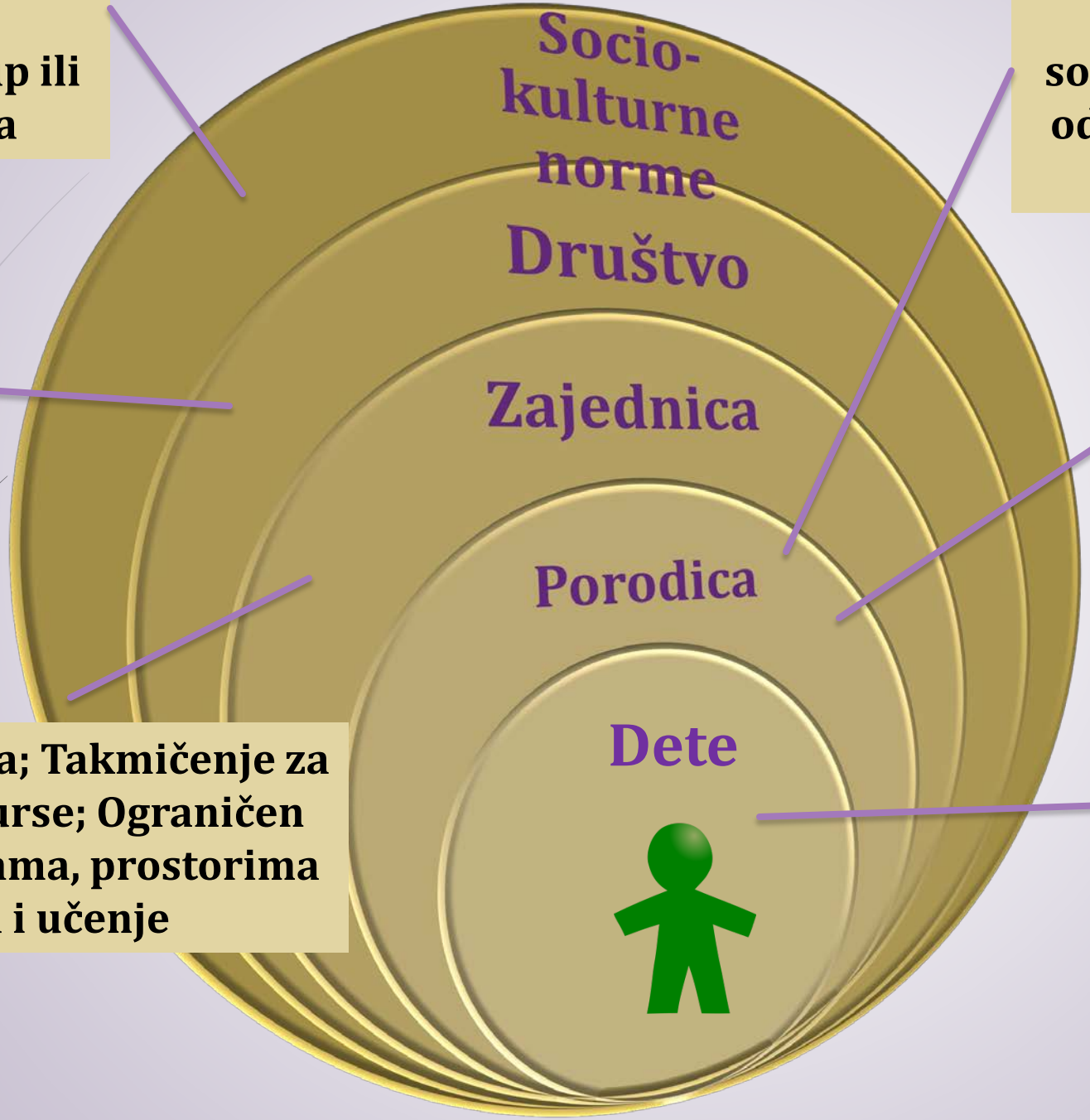
- 2002/3 – SARS
- 2004 - Cunami – Šri Lanka, Indija, Tajland, i dr (230.000 mrtvih) 2011 Japan (20.000 mrtvih)
- 2004 – Zemljotres -Indonezija (165708 mrtvih) /2008 Majnamar (138.366) 2010 - Haiti (222.570)
- 2014 – Ebola – Zapadna Afrika – 2018/20 Kivu
- 2015-2019 – Evropska Migrantska kriza
- 2016 - Zika virus
- 2018-2019 – Migrantska kriza granica SAD i Meksika
- 2019/20 – Corona pandemija (>200.000 mrtvih, 3mil zaraženih)

Najbrojnije prirodne katastrofe – poplave i oluje

(71% prirodnih katastrofa)

Erozija socijalnog kapitala; Ograničen pristup ili prekid servisa

Razdvajanje porodice, smanjen pristup socijalnoj podršci, bolest odgajatelja, uvećan rizik od nasilja u porodici

Stigma prema određenim socijalnim grupama

Drastičan prekid načina života; Prekinute porodične veze i podrška; Strah od bolesti

Slom poverenja; Takmičenje za skromne resurse; Ograničen pristup uslugama, prostorima za igru i učenje

Uvećan rizik od zlostavljanja, zanemarivanja, eksploatacije, psihološkog distresa i negativnih uticaja na razvoj

Specifičnosti zaštite dece u vanrednim i kriznim situacijama

- **Uočeno je dosledno deprioritizovanje i opadanje standarda zaštite dece tokom vanrednih situacija i humanitarnih akcija**
- Posebno zanemareno RZN, trgovina, decom, migracije i dečiji rad;
- Sprečavanje i reagovanje na nasilje, zloupotrebu, eksploataciju i zanemarivanje dece u vanrednim situacijama;
- Vanredne situacije mogu da traju dugo nakon što je kriza prošla;
- Efikasna i održiva rešenja za kratkoročnu i dugoročnu zaštitu dece u vreme katastrofa i sukoba ;
- Zaštita se pruža na najrazličitijim lokacijama.

Zaštita dece u vanrednim i kriznim situacijama

RANJIVOST DECE

- Smrtnost, povrede, oboljevanja
- Mogući invaliditet
- Smrt roditelja/ odgajatelja
- Razdvajanje od porodice
- Regrutacija u oružane snage
- Seksualna zloupotreba
- Trgovina decom
- Dečiji rad i dečiji brakovi
- Problemi mentalnog zdravlja i posledice traume

RIZICI

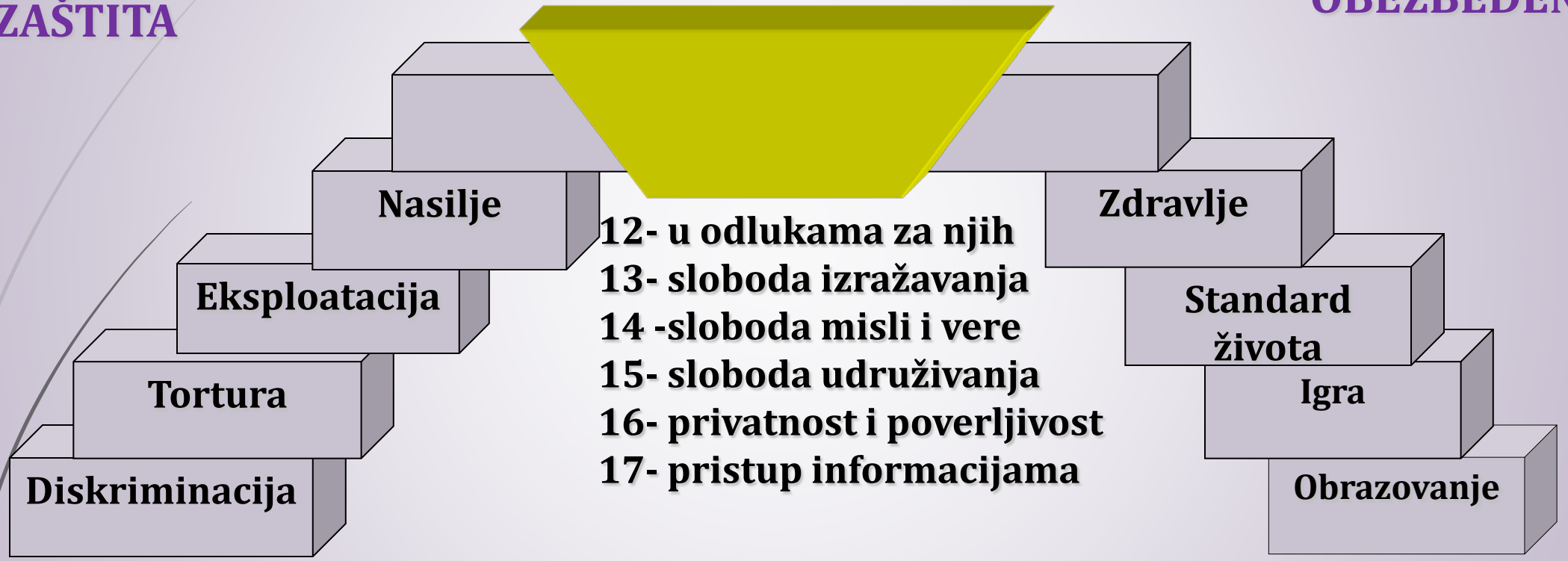
- Broj pogođene dece
- Vrsta problema koja zahteva zaštitu
- Organizacija i stabilnost države pre situacije
- Kapacitet zemlje da odgovori na problem
- Priroda vanredne ili krizne situacije
- Osetljivost na pitanja roda i invaliditeta

UN Konvencija o pravima deteta

PARTICIPACIJA

ZAŠTITA

OBEZBEĐENJE

Razvijajući kapaciteti deteta

Najbolji interesi deteta

Porodica i alternativo staranje

Standardi za zaštitu dece tokom vanrednih i kriznih situacija

- Podržati **roditeljsko staranje;**
- **Sprečiti razdvajanje** porodice (princip integriteta porodice)
- Organizovati što brže **ujedinjenje** porodice;
- Obezbediti **usluge mentalnog zdravlja** i **psihosocijalnu podršku;**
- Osigurati da administrativni i pravni postupci odgovaraju **najboljim interesima dece;**
- Jačati i prilagoditi **na porodici zasnovane oblike alternativnog staranja (AS);**
- Prilagoditi usluge **posebno ranjivim i marginalizvanim grupama**
- Puna **informisanost** i participacija dece i porodica;
- Standardne operativne procedure (**SOP**)– prema kontekstu i situaciji.

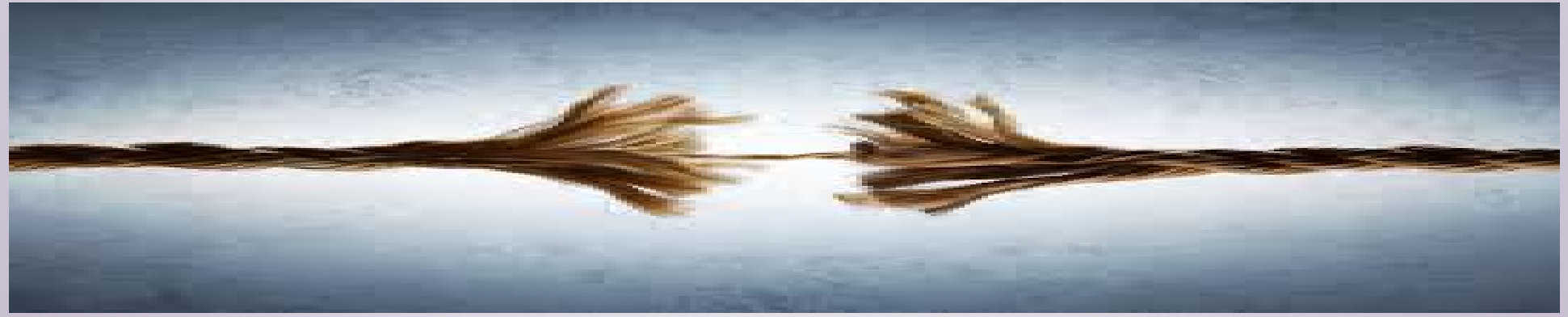

Zdravstvo i socijalna zaštita da obezbedi

- Da deca tokom epidemije **ostanu sa roditeljima** ili primarnim odgajateljima kad god je moguće;
- Da u slučaju neophodne hospitalizacije roditelja ili odgajatelja, dete bude zbrinuto u okviru **bezbednog i poznatog**, prvenstveno srodničkog okruženja, uz podršku i praćenje;
- **Privremeno** alternativno staranje, prvenstveno **u porodičnom okruženju** u skladu sa važećim propisima;
- Adekvatan **kontakt** roditelja i razdvojene dece i **psihosocijalnu podršku;**
- Da se sve **administrativne i zakonske procedure** procedure odvijaju u skladu sa **najboljim intersima deteta**;
- **Što brže ponovno ujedinjenje** deteta sa roditeljima ili drugim članovima porodice.

Separacija tokom vanrednih i kriznih situacija/1

- **Toksična** za razvoj i dugoročno blagostanje deteta: šteta počinje gotovo odmah i povećava se sa trajanjem razdvajanja;
- **Pojačano** ako situacija nije detetu objašnjena na odgovarajući način ili je dete doživelo prethodne ili višestruke nepovoljne situacije;
- Ukoliko nije opravdano, osigurano u skladu sa standardima i adekvatno praćeno, razdvajanje izlaže decu **povećanim rizicima** od zanemarivanja, nasilja, eksploatacije i zlostavljanja;

Separacija tokom vanrednih i kriznih situacija/2

- Deca koja su usled kriznih situacija morala biti razdvojena od roditelja **dobro se oporavljaju** ukoliko im se obezbedi brzo zadovoljenje osnovnih potreba i struktuirane aktivnosti za vraćanje osećaja normalnosti;
- Važno je **brižno okruženje i nega**, ali i prigodno i pravovremeno **informisanje** koje stvara doživljaj izvesnosti;
- Prevladavanje traume razdvajanja je lakše kada se o deci staraju osobe **koje oni poznaju i u koje imaju poverenja**.

Globalni minimalni standardi za zaštitu dece u humanitarnim akcijama

The Alliance for Child Protection in Humanitarian Action

- Uspostavljanje zajedničkih principa između onih koji rade u zaštiti dece;
- Jačanje koordinacije između humanitarnih aktera;
- Poboljšanje kvaliteta programa zaštite dece i njegovog uticaja na decu;
- Poboljšanje odgovornosti programa zaštite dece;
- Definisanje profesionalne oblasti zaštite dece u humanitarnim akcijama;
- Pružanje sinteze dobre prakse i naučenih lekcija;
- Jačanje zagovaranja i komunikacije;

Minimalni standardi ističu posebna prava dece navedena u UN KPD i usklađeni su sa ciljevima UN-a za održivi razvoj.

Standardi

- Ključne intervencije i sugerisane aktivnosti za dostizanje standarda;
- Indikatori ishoda i aktivnosti;
- Uputstvo za proritetna pitanja, praktične sugestije ili etička pitanja;
- Reference na relevantne međunarodne instrumente i izvore;

PRINCIPI:

1. Izbegavati izlaganje dece daljem riziku tokom intervencija;
2. Obezbediti pristup neutralnoj pomoći (nediskriminacija);
3. Zaštita od fizičke i psihološke povrede usled nasilja i prinude;
4. Pomoć deci da traže svoja prava, pristup žalbi i oporavak od nasilja;
5. Jačanje sistema zaštite dece;
6. Jačanje rezilijentnosti dece u humanitarnim akcijama;

- KORDINACIJA
- LJUDSKI RESURSI
- KOMUNIKACIJA, ZASTUPANJE I MEDIJI
- UPRAVLJANJE PROGRAMSKIM CIKLUSOM
- MONITORING

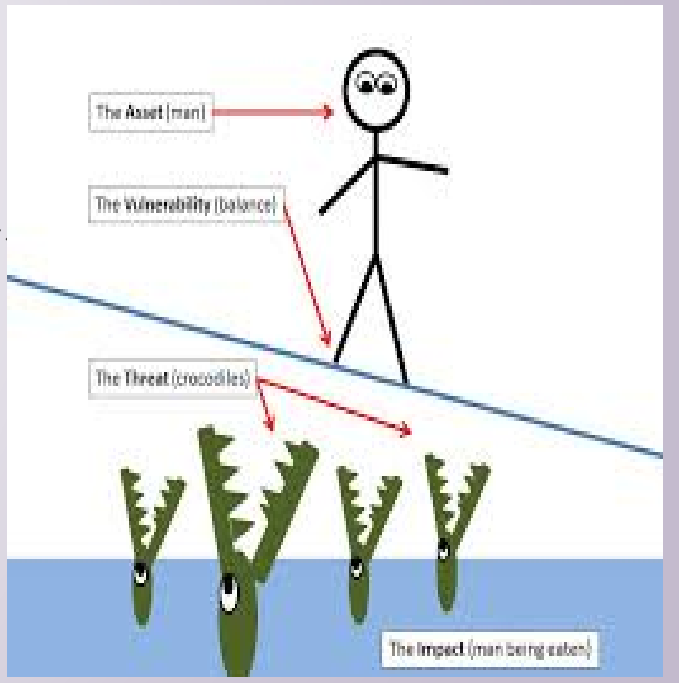
- OPASNOSTI I POVREDE
- FIZIČKO NASILJE /ŠTETNE PRAKSE
- SEKSUALNO NASILJE
- PSIHOLOŠKI DISTRES I MENTALNI POREMEĆAJI
  - DECA U ORUŽANIM SNAGAMA
  - DEČIJI RAD
  - RAZDVOJENA I DECA BEZ PRATNJE
  - PRAVDA ZA DECU

- VOĐENJE SLUČAJA
- MEHANIZMI U ZAJEDNICI
- PROSTORI PODEŠENI DECI
- ZAŠTITA ISKLJUČENE DECE

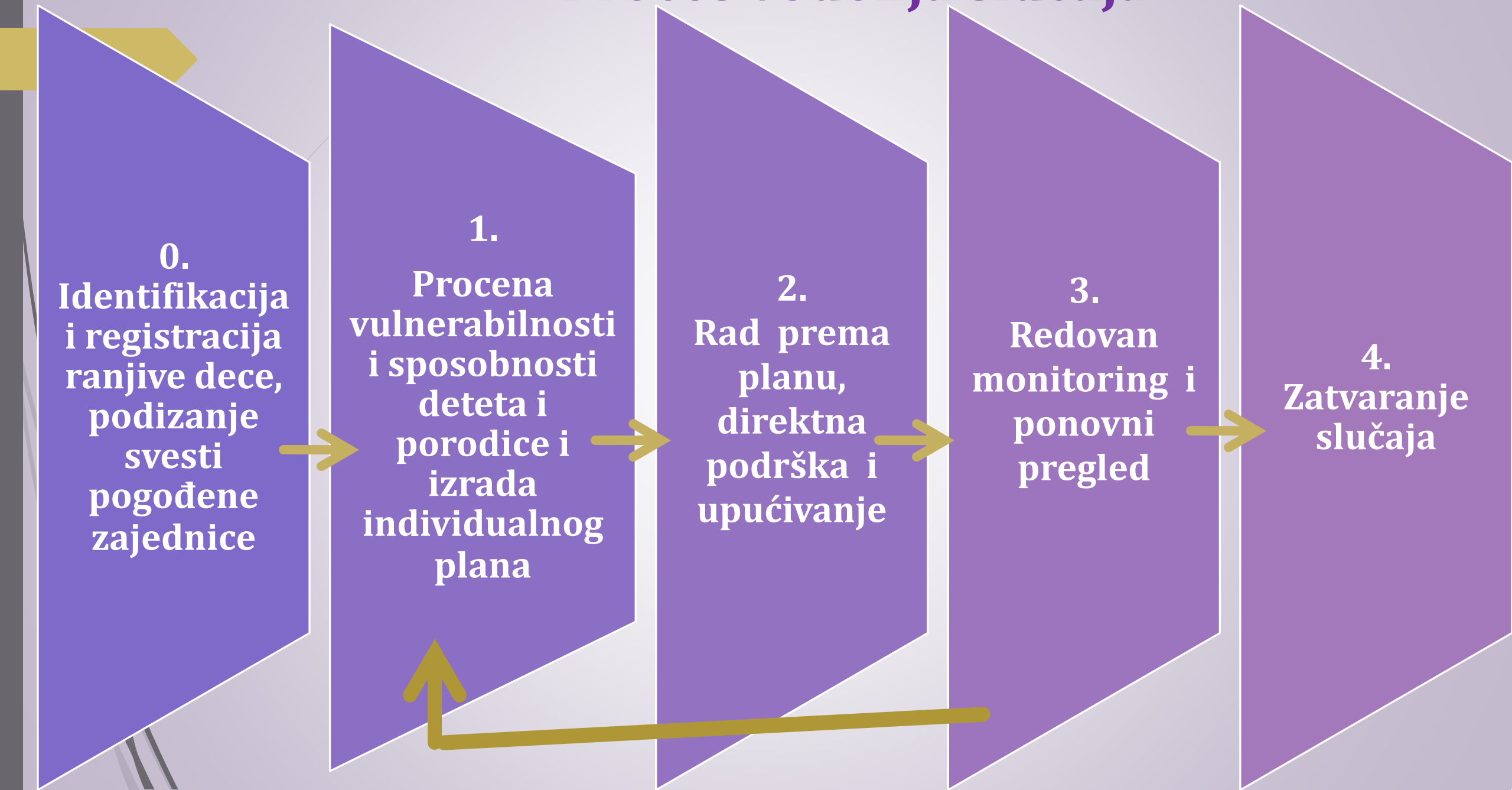
- EKONOMSKI OPORAVAK
- OBRAZOVANJE
- ZDRAVLJE
- ISHRANA
- VODA, KANALIZACIJA I HIGIJENA
- PRIHVATILIŠTA I SKLONIŠTA
- UPRAVLJANJE KAMPOVIMA –
- DISTRIBUCIJA DOBARA

Određivanje vulnerabilnosti

- Uzrast, pol, ometenost deteta;
- Deca bez odgovarajućeg staranja, i ona koja žive na rezidencijalnom smeštaju, posebno bez pratnje i razdvojena deca;
- Deca sa zdravstvenim problemima ili povredama;
- Deca iz marginalizovanih socijalnih i etničkih grupa;
- Deca povezana sa oružanim snagama;
- Pogođena migracijama, raseljena, izbeglice.

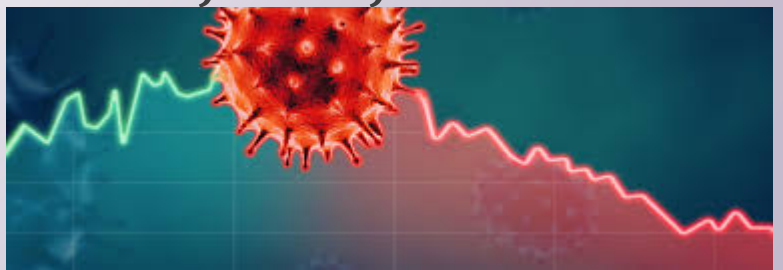

Proces vođenja slučaja

Rizici ne prioritizovanja zaštite dece u toku pandemije COVID-19

- Slučajevi zaštite dece u visokom riziku ostaju bez praćenja;
- Novi slučajevi zaštite dece se ne zbrinjavaju ili se na njih ne reaguje odgovarajuće;
- Seksualno zlostavljanje, fizičko nasilje ili zanemarivanje, ostaju još skriveniji kada se ne prate i ne otkrivaju uobičajeno;
- Nova deca izložena riziku - odvojena zbog bolesti u porodici ili mera povezanih sa COVID-19 (karantin ili ograničenja putovanja);
- Smanjuje se javno finansiranje socijalnih usluga, a pristup uslugama je značajno smanjen (usluge nisu prilagođene za pružanje daljinske podrške deci koja su smeštena u domove).

Posebne mere za zaštitu dece kod COVID-19/1

- **Informacije** kako prevenitrati širenje zaraze i u situacijama ograničenih higijenskih uslova, obezbeđenje higijenskih paketa;
- **Diseminacija poruka** o brizi o sebi, mentalnom zdravlju i psihosocijalnoj podršci, pozitivnoj disciplini, ponašanju dece, aktivnostima u kući ,uz posebnu pažnju za osobe sa invaliditetom;
- Prepoznati **uvećan rizik za starije osobe**, obezbediti da oni koji se staraju o deci dobiju prioritetnu podršku;
- **Ohrabriti porodicu i pomoći joj da planira** ko može da se brine o deci ako oni to ne budu mogli, ohrabriti članove šire porodice da preuzmu brigu i uz korišćenje tehnologija;
- **Ukloniti barijere za korišćenje materijalne pomoći.**

Posebne mere za zaštitu dece kod COVID-19/2

- **Informisati** porodice, nastavnike, zdravstvene i dr. saradnike o identifikaciji i odgovoru na potrebe dece kojoj je potrebna posebna zaštita i one koja su u većem riziku od odvajanja;
- Za decu koja su u riziku od odvajanja socijalne službe treba da obezbede **kontinuiranu podršku** kroz redovan telefonski ili drugi virtuelni kontakt;
- Razviti **aktivnosti za manje dostupnu i isključenu decu;**
- Aktivnosti na **suzbijanju stigme i diskriminacije** dece pogođene virusom;
- Diseminacija **informacija podešenih deci**, obuhata samozaštitu i prijavljivanje nasilja.

Posebne mere za zaštitu dece kod COVID-19/3

- **Pojačan i redovan virtuelni kontakt** sa decom u porodicama sa višestrukim i složenim teškoćama (preporuka 3x nedeljno), uz razvijen plan podrške i plan za nepredviđene situacije. Planove unapred diskutovati sa potencijalnim pružaocima nege;
- Tamo gde dete ima složene potrebe, kao i emocionalne i bihevioralne izazove, gde postoji rizik od eksploatacije ili gde postoji posebna kriza (smrt u porodici, bolest odgajatelja), razmotriti mogućnost porodičnih konferencija putem WeChat-a, WhatsApp-a, Skype-a ili Zoom-a.

Zaštita dece na alternativnom staranju/1

PLANOVI ZA KRIZNO REAGOVANJE (očekivano trajanje?)

- **Prioritet** s**prečavanju razdvajanja porodice i porodičnim oblicima staranja**, poznat drugim službama;
- Alternativno staranje klasifikovati kao **esencijalnu službu** u kriznom štabu vlade;
- **Dodatna materijalna i psihosocijalna pomoć** hraniteljskim i starateljskim porodicama (dodatni troškovi tokom krize);
- **Revidiranje procedura** za prijem (gate keeping), razviti on-line i telefonski skrining i upućivanje, procenu **neophodnosti** i **prikladnosti** AS, uz prilagođen monitoring.

Zaštita dece na alternativnom staranju/2

- **Regrutovanje** starih i novih hraniteljskih porodica;
- **Prioritetno testiranje** dece kojoj je neophodan smeštaj i osoblja;
- Planirati kapacitet za **smeštaj dece sa invaliditetom** i dodatnim zdravstvenim potrebama tokom krize;
- **SOP** – identifikacija i upućivanje, potrebe za privremenom negom i eventualnom izolacijom deteta, odredbe za reujedinjenje porodice, održavanje kontakta, učeće roditelja u odlukama za dete i jasne informacije o kontaktima;
- **Podrška osoblju;**
- **Jačanje kapaciteta telefonskog savetovanja za** decu i porodice.

Zaštita dece na alternativnom staranju/3

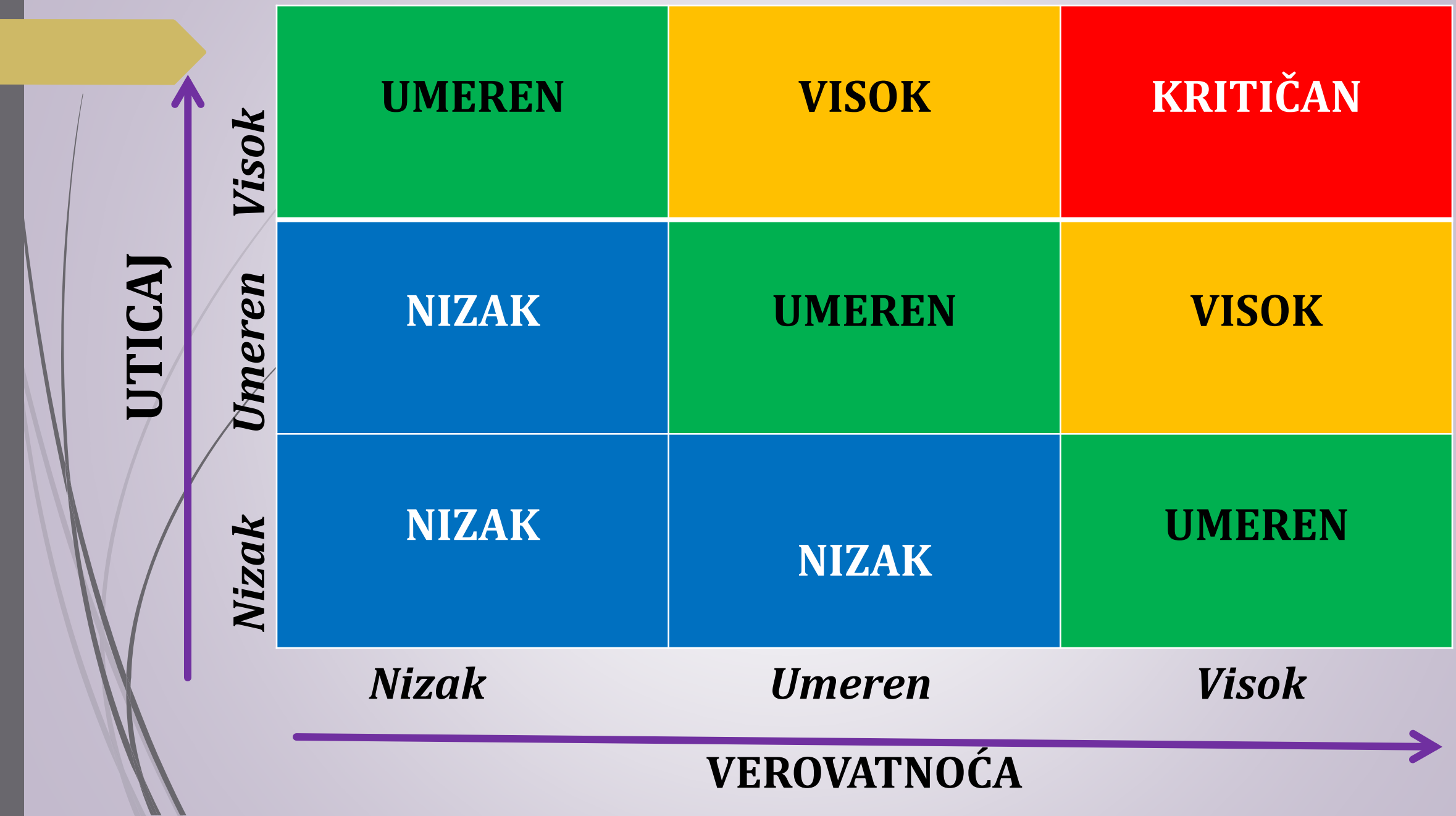
- **Restriktivna primena rezidencijalnog smeštaja;**
- Svaka rezidencijalna jedinica treba da bude **odvojeno tretirana** za mere za suzbijanje pandemije, i da ima pravila o izolaciji i fizičkoj distanci;
- Obezbediti **psihosocijalnu podršku deci u karantinu ili izolaciji;**
- Vlada da obezbedi **redovno snabdevanje** ustanova i zdravstvene usluge;
- Identifikovanje **ključnog osoblja,** planova za zamenu onih u karantinu;
- **Zaštitna oprema i obuka** za osoblje u dodiru sa zaraženima.

Određivanje da li slučaj zahteva lični kontakt ili je moguća podrška iz daljine

- **PRIORITETNI SLUČAJEVI**: verovatna ozbiljna opasnost po život, razvoj ili dobrobit deteta, obuhvata porodice gde je postojao visok rizik nasilja.
- Lična zdravstvena oprema za radnike socijlnih službi (PPE prema SZO):
  - Potrebe dece na alternativnom staranju, u migrantskim kampovima i VP domovima kod kojih je potvrđen virus;
  - Obezbeđenje osnovnih namirnica i lekova zaraženima;
  - Kada se obezbeđuje podrška tokom žalovanja.

- U ostalim slučajevima redovna zaštita (maska i rukavice), proceniti:
  - Zdravstvene rizike i etičke implikacije neposrednog kontakta;
  - Poštovati protokole samozaštite;
  - Obezbeđeni testovi za stručne radnike kojima je to potrebno .

Matrica rizika

Deca u riziku od karantina ili izolacije

- Protokoli i planovi za izolaciju / karantin da omoguće zadovoljenje tekućih psiho-fizičkih potreba, prednost i podrška **nerazdvajanju** dece i roditelja tokom izolacije;
- Potpuno **informisanje i konsultovanje** dece i roditelja oko svih preuzetih koraka;
- Omogućiti i podržati **redovnu i rutinsku komunikaciju** putem telefonskih poziva, video poruka;
- Osigurati **porodične oblike staranja** za decu čiji su roditelji na lečenju, kao poslednju opciju;
- Osigurati da deca koja žive sa starijim ili teško bolesnim i odgajateljima sa invaliditetom imaju **prioritet** za podršku.

Multisektorske intervencije

- Standardne operativne procedure za **dokumentovanje** i **upućivanje** slučajeva;
- Jasni protokoli za **sprečavanje ili smanjenje razdvajanja porodice** i drugih oblika rizika kod zaštite dece;
- **Smanjiti stigmu i socijalnu isključenost** kao posledicu bolesti (stigma može da pogađa i radnike socijalnih službi);
- Jasno, koordinisano i deci prilagođeno **slanje poruka** o rizicima i ranjivostima vezanim za epidemiju.

Literatura

- The Alliance for Child Protection in Humanitarian Action
  - (2019) *Minimum Standards for Child Protection in Humanitarian Action*
  - (2018) *Guidance note: Protection of children during infectious disease outbreaks*
  - (2017) *Field Handbook on Unaccompanied and Separated Children*
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (2016) *Child Protection in Emergencies*
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters -CRED (2015) *The Human Cost of Natural Disasters; A global perspective*
- Centre for Excellence for Looked After Children in ScotlandCELCIS (2012) *Moving Forward: Implementing the 'Guidelines for the Alternative Care of Children'*
- IAWG (2010) *Alternative Care Toolkit for Emergency and Post Emergency Response*
- Global Social Service Workforce Alliance (2020) *Social-Service-Workforce-Safety-and-Wellbeing-during-COVID19-Response*
- ● UNICEF COVID-19 Resources
- ● International Federation of Social Workers COVID-19 Resources
- ● WHO Coronavirus disease (COVID-19) pandemic resources